

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1942 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående viss ändring i gällande bestämmelser om fastställande av kommuns andel i kostnaderna för polisväsendet i gemensamt polisdistrikt.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 232, vilken behandlats av första lagutskottet, ha herrar *Pettersson* i Dahl och *Nilson* i Spånstad hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära ändring i gällande bestämmelser angående fastställande av kommuns andel i kostnaderna för polisväsendet i ett gemensamt polisdistrikt på så sätt, att hänsyn också skall tagas till respektive kommuners skattekraft.

Beträffande de skäl som legat till grund för motionärernas hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt *lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket*, 1 §, skall riket för polisverksamhetens upprätthållande i enlighet med vad i lagen finnes stadgat vara indelat i polisdistrikt. Stad, så ock köping, som enligt särskild bestämmelse är pliktig att bekosta för köpingen erforderlig polispersonal, skall utgöra särskilt polisdistrikt. I övrigt skall landsfiskalsdistrikt eller del därav utgöra polisdistrikt. Landsfiskalsdistrikts indelning i polisdistrikt skall enligt 9 § såvitt ske kan verkställas på sådant sätt, att de särskilda polisdistrikten komma att bestå av en eller flera hela kommuner. Till ett polisdistrikt må ej hänföras mer än en kommun, där ej vederbörande kommuner själva sådant påyrka eller det för polisverksamhetens behöriga upprätthållande finnes särskilt påkallat. Då landsfiskalsdistrikt skall indelas i polisdistrikt, skall enligt 10 § landsfiskalen efter överläggning med ombud för kommunerna inom landsfiskalsdistriktet uppgöra förslag till indelning. Efter det vederbörande kommuner erhållit tillfälle att yttra sig angående förslaget, har länsstyrelsen att besluta i ärendet.

Enligt 8 § är polisdistrikt pliktigt bland annat att avlöna de fjärdingsmän, ordningsmän och vissa andra polismän som skola finnas anställda i distriktet. Vidare åligger det polisdistriktet att draga försorg om föreskriven uniformering och beväpning av distriktets polispersonal samt att ombesörja materiel, byggnader, arrestlokal, telefon och övriga för distriktets polisväsen erforderliga anordningar. I viss utsträckning har polisdistrikt rätt till bidrag av statsmedel.

I 16 § stadgas att, om polisdistrikt skall bestå av kommun eller del av kommun, polisdistriktets rättigheter skola tillkomma och dess skyldigheter åvila kommunen.

Om åter polisdistrikt skall bestå av område från mer än en kommun, gälla enligt paragrafen bl. a. följande bestämmelser. Där det finnes erforderligt, äger länsstyrelsen förordna, att de kommuner, som helt eller delvis ingå i polisdistriktet, skola för polisverksamhetens upprätthållande bilda kommunalförbund; kan enighet icke uppnås angående förbundsordningen, äger länsstyrelsen att därom förordna. Meddelas ej dylikt förordnande och överenskomma ej ändock kommunerna att bilda kommunalförbund, ankommer på dem att träffa de avtal, som till följd av gemenskapen må erfordras.

Då polisdistrikt består av område från mer än en kommun, skola polisdistriktets kostnader för polisväsendet fördelas emellan de olika kommunerna *efter polispersonalens sannolika användning i de särskilda delarna av polisdistriktet*. Kan överenskommelse härom icke träffas, ankommer tvistens avgörande på länsstyrelsen.

I avseende å polisväsendet skall vad som stadgas angående kommun äga motsvarande tillämpning beträffande köping, som icke utgör egen kommun, så ock beträffande municipalsamhälle, såvida ordningsstadgan för rikets städer äger tillämpning i köpingen eller municipalsamhället.

Klagan över länsstyrelses beslut enligt lagen må, jämlikt bestämmelse i 20 §, föras hos Kungl. Maj:t i vederbörande statsdepartement.

Beträffande *förarbetena* till polislagens ovannämnda bestämmelser om fördelningen av kostnaderna för polisväsendet i polisdistrikt, som består av område från mer än en kommun, må lämnas följande redogörelse.

I ett av dåvarande regeringsrådet S. Linnér den 24 november 1922 afgivet betänkande med utredning och förslag till omorganisation av polisväsendet i riket föreslogs, att då flera kommuner eller delar av kommuner skulle höra till ett och samma fjärdingsmansdistrikt, de på kommunerna belöpande kostnaderna skulle utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet vore eller kunde varda bestämd. Något gemensamt organ, som kunde representera den samfällighet, distriktet bildade, föreslogs ej.

Det Linnérska förslaget granskades därefter av tillkallade sakkunniga, vilka avgåvo yttrande över detsamma den 21 december 1922. Dessa sakkunniga föreslogo i ett avseende en reglering av den samverkan, som måste äga rum emellan nyssberörda kommuner. De sakkunniga förordade nämligen, att de yttranden, som av kommunalnämnderna skulle avgivas över sökande till ledig fjärdingsmansbefattning, skulle få avgivas vid ett inför landsfiskalen hållet gemensamt sammanträde med samtliga kommunalnämnder.

Enligt ett inom socialdepartementet år 1924 utarbetat nytt förslag till omorganisation av rikets polisväsen skulle, då polisdistrikt skulle bestå av område från mer än en kommun, de till distriktet hörande kommunerna vara pliktiga att bilda kommunalförbund, och, i den mån överenskommelse emellan kommunerna ej kunde uppnås angående förbundsordningen, skulle det åligga länsstyrelsen att därom förordna. Därvid hade länsstyrelsen att till grund för kostnadsfördelningen lägga polispersonalens sannolika användning i de särskilda delarna av polisdistriktet.

I ett av särskilda för granskning av nyssnämnda förslag tillkallade sakkunniga den 16 oktober 1924 avgivet utlåtande framställdes i nu förevarande hänseende mot departementsförslaget två anmärkningar. Under erinran om att ett gemensamt organ ofta kunde erfordras förklarade sig de sakkunniga anse det icke nödvändigt att undantagslöst kräva upprättandet av kommunalförbund. I stället borde stadgas, att länsstyrelse skulle vara berättigad att ålägga de till ett och samma polisdistrikt hörande kommunerna att bilda kommunalförbund. I fråga om grunden för fördelningen av kostnaderna förordades en återgång till det Linnérska förslaget. Dock förutsattes, att kommunerna i fall, då den där föreslagna fördelningsgrunden icke kunde anses lämplig, själva skulle överenskomma om annan fördelningsgrund, varjämte föreslogs, att då länsstyrelse förordnade, att kommunalförbund skulle bildas, länsstyrelsen tillika skulle äga att bestämma den grund för kostnadernas fördelning, som kunde anses skälig.

I november 1924 tillsatta sakkunniga anslöto sig i ett den 8 december 1924 avgivet utlåtande, beträffande frågan om skyldighet att bilda kommunalförbund borde stadgas, till de föregående sakkunnigas åsikt, varemot de i fråga om grunden för fördelningen av polisdistriktets kostnader godkände 1924 års departementsförslag. I det förra avseendet framhölls samtidigt, att de sakkunniga icke ville ha sagt att det skulle vara förenat med några synnerliga svårigheter för kommunerna att bilda kommunalförbund, helst statsmyndigheterna icke kunde underlåta att till vederbörandes ledning utarbeta ett normalreglemente för dylika förbund. Vidare erinrades om att kommunalförbundsformen medförde vissa fördelar. I det senare avseendet framhölls, att vid en från arbetssynpunkt lämplig distriktsreglering en kommun, i vilken varken polis- eller exekutionsarbetet vore särskilt besvärligt, med den i det Linnérska förslaget antagna fördelningsgrunden kunde befara att få sina poliskostnader ökade på grund av förhållandena i grannkommunerna.

I propositionen nr 58 till 1925 års riksdag med förslag till bl. a. lag om polisväsendet i riket — vilket förslag på nu ifrågavarande punkter var likalydande med den sedermera utfärdade lagen — förklarade föredragande departementschefen att han anslutit sig till vad de sistnämnda sakkunniga anfört.

För utredning rörande polisväsendets förstatligande tillkallades enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 november 1938 särskilda sakkunniga (ordförande nuvarande statsrådet Th. Bergquist). I direktiven för utredningen uttalades bl. a. att, om utredningen skulle finnas stödja önskemålet om polisväsendets förstatligande, borde övervägas huruvida ett förstatligande lämpligen borde genomföras etappvis eller om vissa områden av polisväsendet borde undantagas från förstatligande. Vidare framhölls att, under nyss angivna förutsättningar, vid organisationens närmare utformning torde komma att anmäla sig en rad andra problem, bl. a. frågan om en lämplig

distriktsindelning, samt att därvid de spörsmål, som kunde möta vid en övergång från kommunal till statlig förvaltning, torde kräva särskilt beaktande.

Utredningsarbetet, beträffande vilket Kungl. Maj:t den 30 december 1939 förordnat att med fullföljandet av detsamma skulle tills vidare anstå, har genom beslut av Kungl. Maj:t den 5 december 1941 återupptagits i dess helhet.

Här må jämväl anmärkas, att frågan om erforderliga jämkningar i den nuvarande fördelningen av samhällsuppgifterna mellan staten och kommuner av olika ordning är föremål för utredning inom den år 1936 tillsatta *kommunalskatteberedningen*.

Frågan om grunderna för fördelningen av kostnaderna för polisväsendet mellan sådana kommuner som ingå i ett och samma polisdistrikt har, såsom framgår av utskottets redogörelse, varit föremål för ingående prövning vid tillkomsten av 1925 års lag om polisväsendet i riket. Den princip för fördelningen som fastställdes i lagen — polispersonalens sannolika användning i de särskilda delarna av polisdistriktet — ansågs äga företräde framför en fördelning efter skatteunderlag, främst med hänsyn till intresset av att jämna vägen för en från arbetssynpunkt lämplig distriktsindelning. Med en fördelning efter skatteunderlaget skulle nämligen en kommun, i vilken varken polis- eller exekutionsarbetet vore särskilt besvärligt, kunna befaras vid en sammanslagning med grannkommunerna till ett polisdistrikt få sina poliskostnader ökade på grund av förhållandena i grannkommunerna.

Utskottet.

I motionen ha icke framförts några nya skäl som kunna föranleda till att man nu skulle övergå till en annan fördelningsgrund än den tillämpade. Några allmänna klagomål mot den i lagen fastställda fördelningsprincipen ha ej heller, såvitt utskottet har sig bekant, yppats. Det kan därför icke antagas, att en övergång till de av motionärerna avsedda fördelningsgrunderna skulle komma att innebära någon förbättring för det stora flertalet gemensamma polisdistrikt.

Härtill kommer att, såsom framgår av utskottets redogörelse, frågan om polisväsendets förstatligande är föremål för utredning. Med hänsyn härtill anser utskottet anledning ej föreligga att upptaga nu förevarande spörsmål till särskild utredning.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion, II: 232, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 april 1942.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Gärde, Wagnsson, Karl Emil Johanson, Eskhult, Karl Johan Olsson, Theodor Magnusson, Caap* och *Ahlkvist*;

från andra kammaren: herrar *Lindquist, Hedlund* i Östersund, *Ryberg**, *Björling**, *Berg, Larsson* i Hede, *Landgren** och *Andersson* i Mölndal.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.